

מופץ
ליוכי הרבים
ברצוני של רבינו
הגדול רשכבה"ג
ולומותו

פסק הלכה חשוב

ממרן רבינו הגדול שר התורה רשכבה"ג רבינו עובדיה יוסף זצוקללה"ה

בנושא כאוב שהיה זועק עליו בכל עת בכל מקום מנהמת ליבו עשרות בשנים, בפרט וביחוד בערוב ימיו בדרשותיו הקבועות שבמוצאי השבתות. שלשם כך נביא את שיחתו האחרונה על אותה הסוגיה שדאבה אצלו מאוד, בה הוא מבקש מכל אחד מאיתנו כהיום, כצוואה אישית לדורות, וכפסק הלכה:

"שלא לעשות מלאכות בשום אופן לפני זמן רבינו תם והשלחן ערוך!!"
מכיוון שזה נפסק בפשיטות בשולחן ערוך ללא חולק!

וזה לשון קודשו (מפרשת לך לך תשע"ב) מילה במילה:

(הסוגריים המרובעות והעגולות הוספו על ידינו לביאור ולהבנת דברי קודשו)

דקות) - מתחיל בין השמשות. מסתיים שלשת רבעי מיל, לאחר שמסתיים [היינו ה-13.5 + 58.5] נהיה לילה! לילה נעשה רק אחרי 72 דקות! [היינו] כל מיל 18 דקות, ארבע מילין זה 72!

מרן פסק - כמו רבינו תם. פוסקים רבים כתבו כמו רבינו תם. [כמו:] הרמב"ן, הר"ן, הריטב"א, ספר המצוות גדול, ספר המצוות קטן, ספר התרומה, הראב"ד, הרא"ש, (וכן להלן חלק מהראשונים שפסקו כר"ת שהביאם מרן בספרו יביע אומר חלק ב' סימן כא או"ח, ובמילואים. אשר הם: רב סעדיא גאון, רבינו האי גאון, הרמב"ם, הרשב"א, הראב"ד, המרדכי, התוספות, המהר"ח אור זרוע, הרא"ה, האהל מועד, המאירי, הרוקח, העיטור, תוספות רבינו אלחנן, הראב"ה, המהר"ם מרוטנבורג, תוספות רי"ד, הריא"ז, הראב"ן,

יש סתירה בגמרא; מסכת שבת דף לד: כתוב, כמה יש זמן של בין השמשות שלשת רבעי מיל. מיל זה שמונה עשרה דקות, שלשת רבעים זה שלש עשרה דקות וחצי. זה המיל! אם כן, הגמרא שם אומרת [שבין השמשות הוא] שלשת רבעי מיל. ואחרי זה לילה.

בפסחים [דף] צד. כתוב לא כך, כתוב: משעת שקיעת השמש עד צאת הכוכבים ארבעה מילין - 72 דקות. אה [יש פה סתירה! כי], פה [בשבת] אומר 13.5 ופה [בפסחים] אומר 72 דקות, - איך יכול להיות?

בא רבינו תם ואומר: יש שני מיני שקיעות: שקיעה אחת, שנכסית השמש מעינינו ועדיין לא כלום, ועדיין יום! אחרי שלשה מיל ורביע (58.5

הרשב"ם, רבינו פרץ, ספר המנהיג, הרד"א, הר"ז"ה, רבינו ירוחם, הארחות חיים, הרב המגיד, המהר"י אבוהב, תרומת הדשן, השלטי הגבורים ועוד. ומרבתינו האחרונים עוד עשרות רבות, אשר) - כולם כתבו כך, כמו רבינו תם! [לפחות] עשרים פוסקים כתבו כמו רבינו תם! לכן מרן ראה ככה לפניו, פסק כמו רבינו תם. אם כן לפי זה במוצאי שבת אם רוצים לעשות איזה מלאכה, אסור לעשות תוך 72 דקות, רק אחרי זה. כל זה אסור. כך יוצא לפי דעת מרן!

אבל הגאונים [רב שרירא ורב האי גאון שהביאם לראשונה בשו"ת מהר"ם אלאשקר סימן צו שהיה מן האחרונים, לדעתו] לא אומרים כך, אומרים: זה מתחיל - בין השמשות משעה שהשמש נכסית מעינינו, נמשך שלשת רבעי מיל 13.5 דקות, לא יותר. אחרי כך זה לילה. אם כן עכשיו איך הלכה; אנחנו נוהגים (לגבי ערב שבת) כמו הגאונים, תיכף אחרי השקיעה זה בין השמשות, מפסיקים לעשות שום מלאכה שום דבר לפני בין השמשות.

מוצאי שבת?... מחמירים כדעת רבינו תם! כיוון שמרן פסק ככה!! אנחנו מחמירים כמו רבינו תם! לא זזים מדברי מרן!!! הוא מקל (כלומר שהוא מתיר לעשות מלאכה) בערב שבת, [וכן] הוא מחמיר (כלומר שהוא אוסר לעשות מלאכה) במוצאי שבת.

אנחנו תופסים [את שני הצדדים], את החומרה של הגאונים - בערב שבת! ותופסים דברי רבינו תם להחמיר - במוצאי שבת!

[וכל זה בשביל] - לא להיכנס בספק של חילול שבת!!

רבינו ממשיך ומרחיב בעניין עד כמה חמורה ומקובלת בין הפוסקים דעת רבינו תם שנפסקה בשולחן ערוך ללא חולק!

כשאמרתי הרבה גאונים כמו רבינו תם: היה גאון אחד לפני שלש מאות שנה - רבי חיים אבולעפיא. שכנה את טבריה. [בזמנו היא] הייתה

הכול חורבה ושממה, ובא בנה אותה. [והנה] רבי חיים אבולעפיא היה בעל ניסים ונפלאות! והוא עיין בגמרא ואמר: העיקר כמו דעת רבינו תם - זה האמת! כמו מרן!

ועשה חרם! - מי שיעשה מלאכה במוצאי שבת אחרי הזמן של הגאונים לא כמו רבינו תם - יכנס בחרם! והסכימו עמו כל הרבנים שעמו! כולם הסכימו!! [שחייב סקילה העושה מלאכה לפני זמן ר"ת].

[באותו הזמן] שלח לו מכתב הרב רבי שמואל לניאדו. זה היה הרב כל הרבנים, הרב על ראש כל הרבנים. אבא של רבי שלמה לניאדו, בעל בית דינו של שלמה. הוא היה רב רבנן - רבי שמואל! שלח לו מכתב [לרבי חיים אבולעפיא]: "שמענו שאדוני עשה חרם - [על] מי שיעשה מלאכה קודם זמן רבינו תם!" וכשאני ראיתי דברי כבודו, אני ברגליו אַעֲבֹדָה, גם אני עושה כמו כבודו.

ואני מחרים! - בארם צובא - חֲלָב! - אני מחרים מי שיעשה מלאכה קודם זמן של רבינו תם! - לפני 72 דקות.

אני מסכים איתך וגם אני עושה ככה! וגם הרב צדקה חוצין בספר צדקה ומשפט גם כן כתב את ההלכה הזאת, שלא לעשות שום מלאכה עד 72 דקות!

היה רב גדול אחד בחלב שמו רבי אליהו שמעא, יש לו ספר מכשירי מילה. [ושם הוא] כותב, צריך לחכות עד רבינו תם, לפני זה אסור! זה הוא היה תלמיד של רבי שמואל לניאדו לכן פסק ככה.

אנחנו לא נכנסים לחרמות! - בלי חרמות. יש לנו בדינו אפשרות להחמיר כמו רבינו תם - חייבים להחמיר כמו רבינו תם!

מאחר שמרן פסק ככה!!

רבינו ממשיך ומרחיב בעניין שהמציאות והאופק בארץ ישראל תואם לשיטת רבינו תם והראשונים ומרן השלחן ערוך:

בא לירושלים הרב שלום משאש עליו השלום -

לפני עשרים שנה. בא לפה, ראה שמחמירים שלא עושים מלאכה [לפני] 72 דקות. וחרה לו: – הוא אומר; – הוא מצא בספר אחד שכתב: רבינו תם היה גר בצרפת. שמה מאחר הלילה – עד שיהיה לילה. [דהיינו] – עובר שעה, שעה ועשרים עד שנהיה לילה. לכן הוא פסק ככה. אבל בארץ ישראל, אחרי רבע שעה זה לילה. ולכן לא צריך להחמיר.

והוא (הרב משאש) נטפל לאותו הספר. חשב שזה הלכה למשה מסיני! ופסק כמוהו. ולכן התחיל גם לערער על מה שעושים [כולם] חומרות האלה.

מחילה מכבודו; לא התבונן! לא ראה! מאיפה יצא רבינו תם?! הוא (רבינו תם) ראה מחלוקת [בגמרא]. רבי יהודה (במסכת פסחים) סותר למה שכתוב בשם רבי יהודה (במסכת שבת)! [ולפי זה:] רבי יהודה היה בצרפת?! ... איפה היה?! ... - בפריז?! ...

– הוא היה פה בארץ!!! – תנא בארץ ישראל קאי! (שבת עג:).

הוא (רבינו תם) אומר, במה ישב אותו (את הסתירה בדברי רבי יהודה? רק על ידי שנאמר שיש התחלת שקיעה וסוף שקיעה! ולפי זה חייב להיות לדעת רבי יהודה שיש מתחילת השקיעה) – 72 דקות! אז מה אתה (הרב משאש) מדבר על צרפת?! ... - מה אכפת לנו מצרפת?! ...

– זה שטות!!
– שיבוש!!!

ועוד, מרן היה בצרפת!?

מרן היה בצפת! – לא צרפת!! – **צפת!!!** – בלי "ריש"!!

כן, הוא היה בצפת!!

והיה האקלים אותו דבר! כל ארץ ישראל אקלים אחד! והוא כתב 72 דקות!! אז מה אתה אומר שזה רק בצרפת?! ...!!

[הנה] הפרי חדש היה גאון, גאון ירושלים, הוא היה **פה**! עשה חיבור מיוחד שההלכה כמו רבינו תם

שצריך לחכות 72 דקות! (ושם הוא מעיד לאחר שחקר ובדק בירושלים – שהאופק פה בארץ הוא בדיוק הזמן של רבינו תם!).

אז מה אתה אומר: צרפת... צרפת!!!
מה אתה חולם חלומות?! ...!!

[וכן גם] רבי חיים אבולעפיא היה בטבריה. טבריה זה ארץ ישראל! – זה לא צרפת!! ואף על פי כן כתב שהוא עשה "חרם" על זה!
אם כן מה [הרב משאש] מדבר?! ...!!

**הוא לא ראה!!
לא התבונן!!**

היה לו ספר אחד בידו – שיבש לו את המוח שלו! לכן כתב לא צריך להחמיר.
**הוא טועה!!!
לא כך הדין!!!**

הדין הוא כמו רבינו תם!!!
צריך להחמיר במוצאי שבת לא לעשות שום מלאכה במשך 72 דקות!!
אחר כך יעשה מה שירצה.

צריך לדעת איך הפוסקים על מה בנו את ההלכה שלהם?! הוא לא סתם – בא רבינו תם ואמר ככה מדעתו! – הוא ראה [כביכול] בצרפת השמש מאחרת [לשקוע... ולכן אמר את מה שאמר].

מה צרפת, (מה הקשר של צרפת – לגמרא)!!?
הוא (רבינו תם) רואה בתלמוד! מה כתוב בתלמוד! (ואומר את מה שאומר!!). לכן כל אדם ואדם כמה שאפשר. אנחנו מחמירים אפילו בכיפור! לא אוכלים שום דבר במוצאי כיפור עד שיעברו שבועים ושתים דקות! למה [מכיוון] שזה עדיין יום!

מי שאוכל – כמו שאוכל ביום כיפור!!! בגלל שחוששים לרבינו תם! אנחנו עושים כמוהו! – מחכים 72 דקות ואחר כך אוכלים. אפילו שזה קשה [להמתין] עוד 72 דקות, אבל זה לא כל כך קשה! לא כל כך!! אדם רוצה, אין לך דבר העומד בפני הרצון!

שבוע לאחר מכן מעיר רבינו הערה חשובה בשיעורו השבועי בעניין הרב משאש. וזה קיצור לשונו:

...אמרתי מוצאי שבוע שעבר על עניין ר"ת, שאנו סוברים כמו רבינו תם! הרב שלום משאש לא סבר ככה, - מפני שלא ראה את הספרים האלה! ... הוא בעצמו הודה לי! - לא ראיתי!!! אין לי ספר של רבי חיים אבולעפאי, ושל... ושל... כל הספרים שאתה מביא - אני אין לי! - טוב, הוא התנצל! נשארנו ידידים עד הרגע האחרון! - לא הייתה חופה שהיינו יחד [ולא ראו] באיזו ידידות באיזו חיבה היינו נפגשים.

אנשים חושבים שאני חס ושלום מזלזל בו?! - חלילה! חלילה!! היה רב גדול, מעוז ומגדול: אבל יש ספרים! מה אפשר לעשות?! בתורה לא מחניפים לשום אדם! - לא ידידות קובעת, לא אהבה קובעת. אלא האמת תזכה דרכה! ...אני לא התכוונתי חס ושלום וחלילה לפגוע בכבודו של הרב משאש! - אנחנו אוהבים וידידים... אך בהלכה אין ידידות ואהבה כי מעל כולם האמת! ע"כ.

מלשונות "הפוסקים" שהוזכרו בספרי מרן סביב הנושא

הרדב"ז מגדולי חכמי ופוסקי ארץ ישראל ומצרים בדורו של מרן הבית יוסף. כתב בחלק ד סימן רפב וזה לשונו: "ואני לא ראיתי בכל הפוסקים והמפרשים הנמצאים אצלנו מי שחולק בדיון זה... עוד נראה לי להוכיח שכן דעת הר"ף ז"ל... גם נראה לי להוכיח שכן היא סברת הרמב"ם ז"ל... ואם יש אחרים שלא ראיתי - לא נחוש אליהם! דעל פי אותם אשר כתבתי למעלה אנו סומכין... וזה ברור!" עכ"ל.

המהרי"ף הגאון רבי יעקב פאראגי בעל שו"ת מהרי"ף, מגדולי הפוסקים והגאונים המובהקים בדורו של הפרי חדש ואב"ד במצרים. כתב בסימן מז על עניין המנהג והגאונים, וזה לשונו: "אין להם על מה שיסמוכו!! דהא כבר נתברר שהגאונים סבירא להו כדעת רבינו תם. ולא עוד, אלא דרבינו הא"י גאון בעצמו דמדבריו נעזר מהר"ם אלאשקר מצינו שכתב כרבינו תם. וגם הר"ף והרמב"ם ז"ל, כבר נתבאר דסבירא להו כדעת רבינו תם. ובכל הפוסקים "אין גם אחד" דלא סבירא ליה כדעת רבינו תם!!" עכ"ל.

זה לשונו של מרן זצ"ל [בספרו יביע אומר חלק ב או"ח סימן כא. אות יא]: "רוב מנין ורוב בנין מגדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים סבירא להו בהחלט כדעת רבינו תם! שיש איסור סקילה להמקדים לעשות מלאכה במוצ"ש לפני שיעור ד' מילין [שהם 72 דקות]. מי ירהיב עוז להכניס ראשו בין ההרים הגדולים ולא יחוש פן ירוצו את גלגלתו." עכ"ל.

ועוד; לא באמת מחכה 72 [דקות], הלא בבית הכנסת לא תוקעים בשופר [אלא] עד לאחר 20 דקות מהשקיעה, ואחר כך מתפללים ערבית, אחר כך [אומרים] ברכת הלבנה, אחר כך עד שיבוא הביתה נשאר לו עשרים דקות. מה זה עשרים דקות? - יקח ספר ילמד, יקח תהלים יקרא. עשרים דקות עוברים כהרף עין! אדם מתחיל להרגיש בצום במנחה, אחרי זה כבר התרגל, [ואז] לא כל כך פוגע בו. [ולכן] שומר 72 דקות! אחר כך יאכל.

אני יודע כמה רבנים זקנים שהיו חלשים והיו גם כן מחכים 72 דקות! רבי שלמה אלפנדארי חי מאה שמנה עשר שנים, היה זקן יותר ממאה שנה!! תתאר לך [בגיל] מאה שנה - כמה אדם חלש?! [והוא בכל זאת] היה מחכה 72 דקות! מוצאי כיפור לא [היה] אוכל אחרי [ערבית תיכף, אלא היה מחכה לצאת הכוכבים כדעת רבינו תם!]

כן, כמה צריך להיזהר בזה! - זה לא חומרה! זה לא חסידות! כשיש לך גדולים כמו רבנו תם וסיעתו, וגם כן מרן בשלחן ערוך! לכן להיזהר בזה כל מוצאי שבת - לא לעשות שום מלאכה עד אחרי 72 דקות! ...

לפני חמישים שנה אמרתי את הדברים האלה. לא עכשיו! [אלא לפני] חמישים שנה!! וכולם היו עושים כך! כל אלו ששמעו את השיעור היו נוהגים כך! [והנה] בא הרב משאש קלקל לנו את הכל.

- הוא אומר שלא צריך!

הוא לא צדק!!

הוא טעה! והטעה!!

ה' ימחול לו!!

לכן כמו שאמרתי: כל אדם יזהר!!!

שומע לנו ישכון בטח! - עד כאן לשון קודשו].

לאחר שזכינו לראות את הדברים חוצבי הלהבות, ברור איפה שיהודי אשר חשובה לו השבת שלא יקל ראש בדבר המקובל בין הפוסקים ראשונים ואחרונים כהלכה פשוטה וברורה. אם כן פשוט שכאשר נקבל על עצמינו לעשות כפי שהורנו רבותינו ראשונים כמלאכים השלחן ערוך וגדולי האחרונים, שתאיר לנו השבת באור רם ונשגב ויושפע לנו שפע רב ברוחניות ובגשמיות לכל ענייננו כי השבת מקור כל הברכות כולם, ועל ידה נוכל ליזכות לגאולה המיוחלת בקרוב כפי שאמר רבי יוחנן משום רשב"י (שבת קיח:) "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים". ומובא בשו"ת מהרי"ף (סימן מז) שגילו לו מן השמים; שאם יוציאו ישראל שבת כדעת השלחן ערוך שפסק כרבינו תם והראשונים - אזי מיד יגאלו!!